

Sygn. akt III AUa 774/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Gawda
Sędziowie:	SA Krzysztof Szewczak (spr.) SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Protokolant: protokolant sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2015 r. w Lublinie

sprawy T. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 12 czerwca 2015 r. sygn. akt VII U 1685/14

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Krzysztof Szewczak Elżbieta Gawda Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska

III AUa 774/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 czerwca 2014 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił T. B. przyznania prawa do emerytury, gdyż wnioskodawczyni nie udokumentowała 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach oraz 20-letniego stażu ubezpieczeniowego.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła T. B. domagając się jej zmiany poprzez przyznanie prawa do emerytury. Wskazała, że pracowała przez 15 lat w szczególnych warunkach w L. Hutach (...), zaś jeżeli chodzi o ogólny staż ubezpieczeniowy domagała się uwzględnienia jej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując przy tym argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił T. B. prawo do emerytury od dnia 23 maja 2014 r.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczona T. B., urodzona (...), złożyła w dniu 23 maja 2014 r. wniosek o emeryturę. Wnioskodawczyni była członkiem otwartego funduszu emerytalnego, złożyła jednak wniosek o przekazanie zgromadzonych tam środków na dochody budżetu państwa. W postępowaniu przed organem rentowym udowodniła 19 lat, 10 miesięcy i 13 dni okresów składek i nieskładkowych.

Sąd Okręgowy ustalił, że rodzice wnioskodawczyni byli właścicielami gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,23 ha. Ubezpieczona w okresie od 17 grudnia 1958 r. do 11 września 1984 r. była zameldowana pod adresem zamieszkania swoich rodziców. W gospodarstwie tym uprawiane było żyto i ziemniaki oraz hodowane były świny i kury. Gospodarstwem rolnym zajmowała się matka wnioskodawczyni, gdyż ojciec pracował w ramach stosunku pracy. Ubezpieczona pobierała naukę się w szkole podstawowej w U. K., a następnie w szkole średniej w L.. Po powrocie ze szkoły, każdego dnia, pomagała matce w pracach w gospodarstwie rolnym. Zajmowała się inwentarzem, pomagała przy żniwach i wykopkach, sadzeniu i zbiorach. Wnioskodawczyni pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców do czasu rozpoczęcia zatrudnienia, tj. do dnia 3 marca 1977 r. Ubezpieczona T. B. od dnia 4 marca 1977 r. rozpoczęła pracę w L. Hucie (...) na stanowisku saturatorowej. Od dnia 16 października 1977 r. została przeniesiona na stanowisko operatora urządzeń do srebrzenia, zaś od dnia 1 sierpnia 1980 r. zajmowała stanowisko sortowacza wyrobów szklanych. Ubezpieczona od dnia 1 grudnia 1982 r. powróciła do pracy na stanowisku operatora urządzeń do srebrzenia i suszenia termosów. Stanowisko to zajmowała do końca zatrudnienia, tj. do dnia 10 marca 2001 r. W okresie zatrudnienia w L. Hutach (...) ubezpieczona przebywała na urlopie bezpłatnym od 19 stycznia 1990 r. do 11 stycznia 1992 r. oraz na urlopiach wychowawczych: od 31 stycznia 1985 r. do 18 stycznia 1986 r. i od 27 kwietnia 1986 r. do 18 stycznia 1990 r.

T. B. jako saturatorowa nosiła innym pracownikom wodę do picia, gdyż pracownicy byli objęci obowiązkiem spożywania wody co pół godziny. Ubezpieczona już wówczas wdychała szkodliwe substancje wytwarzane przy produkcji termosów. Następnie pracowała przy suszeniu termosów w suszarni, na końcowym etapie ich produkcji. Polegało to na suszeniu przy pomocy amoniaku, azotanu srebra i jodu, już posrebrzonych termosów. Wnioskodawczyni wykonywała te czynności ręcznie. Na okres kilku miesięcy skierowano ubezpieczoną do kontroli wodnej tj. testowania świeżo wykonanych termosów pod kątem nieprzepuszczalności wody. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że wnioskodawczyni wykonywała pracę w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy w okresach: od 4 marca 1977 r. do 30 stycznia 1985 r., od 19 stycznia 1986 r. do 26 kwietnia 1986 r. oraz od 12 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. (15 lat, 1 miesiąc i 25 dni).

Sąd Okręgowy obdarzył przymiotem wiarygodności wszystkie dowody, które zostały w sprawie przeprowadzone. Podkreślił przy tym, że dowody z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych T. B. nie budziły wątpliwości co do ich autentyczności. Z kolei jeżeli chodzi o dowody osobowe, tj. zeznania świadków oraz wnioskodawczyni, Sąd I instancji ocenił je jako zgodne, szczegółowe i logiczne.

W ocenie Sądu Okręgowego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na jednoznaczne przyjęcie, że wnioskodawczyni wykonywała pracę w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy w okresach: od 4 marca 1977 r. do 31 stycznia 1985 r., następnie od 19 stycznia 1986 r. do 26 kwietnia 1986 r. oraz od 12 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. (15 lat, 1 miesiąc i 25 dni). Praca wykonywana w tych okresach przez ubezpieczoną została wymieniona w stanowiącym załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wykazie A, dziale XIV, pod pozycją 20 - „Prace przy produkcji drobnych wyrobów ze szkła”.

Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawczyni udowodniła, iż pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia, tj. od(...) r. do czasu podjęcia zatrudnienia - do 3 marca 1977 r. W postępowaniu przed organem rentowym udowodniła ona staż ubezpieczeniowy w wymiarze 19 lat, 10 miesięcy i 13 dni. Łącznie wykazała więc staż ubezpieczeniowy wynoszący co najmniej 20 lat.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że T. B. udowodniła wszystkie przesłanki prawa do emerytury bliżej określone w art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2013 r., poz. 1440 ze zm.) i w związku z tym zmienił zaskarżoną decyzję poprzez ustalenie T. B. prawa do emerytury od dnia 23 maja 2014 r., tj. od dnia złożenia wniosku o to świadczenie.

W apelacji od tego wyroku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. zarzucając:

a/ naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2013 r., poz. 1440 ze zm.) w związku z § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.);

b/ naruszenie prawa procesowego przez przekroczenie wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów;

c/ sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez uznanie, że wnioskodawczyni udowodniła ponad 15-letni okres pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach,

wnosił o jego zmianę poprzez oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona T. B. wносиła o oddalenie apelacji. Podniosła, iż w spornym okresie wykonywała pracę „przy kuchni”, która znajdowała się w wydzielonym pomieszczeniu na hali produkcyjnej. Docierały tam opary, dym i gazy wydzielające się z urządzeń hutniczych.

Sad Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja pozwanego organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu w sprawie niniejszej było prawo T. B. do emerytury w obniżonym wieku. Prawidłowo Sąd Okręgowy uznał, iż zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 748 ze zm.) ubezpieczeni urodzeni, tak jak wnioskodawczyni, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu jej wejścia w życie, tj. 1 stycznia 1999 r., osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy, tj. co najmniej 20 lat dla kobiet. Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa. Odnosząc się do przesłanki odpowiednio długiego okresu pracy w szczególnych warunkach wskazać należy, że zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) winien on wynosić co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze, na stanowiskach wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do przedmiotowego rozporządzenia. Z treści powołanych wyżej przepisów oraz § 2 ust. 1 ostatnio powołanego rozporządzenia wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów

pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2012 r., III UK 92/11 - LEX nr 1215158 oraz powołane tam orzecznictwo).

Spór przed Sądem Apelacyjnym, z uwagi na treść uzasadnienia apelacji, zogniskował się wokół charakteru zatrudnienia T. B. w Hucie (...) w L. na stanowisku saturatorowej w okresie od dnia 4 marca 1977 r. do dnia 15 października 1977 r. (7 miesięcy i 12 dni). Z zeznań samej ubezpieczonej wynika, że jej praca na stanowisku saturatorowej polegała na gotowaniu mleka oraz dostarczaniu wody do picia pracownikom na stanowiska.

Zasadnie pozwany organ rentowy zarzucił w apelacji, że zaliczając sporny okres pracy ubezpieczonej na stanowisku saturatorowej do stażu pracy w szczególnych warunkach, Sąd I instancji nie dokonał wszechstronnej oceny zgromadzonego w sprawie niniejszej materiału dowodowego, wymaganej normą art. 233 § 1 k.p.c., a nadto z poczynionych ustaleń wyprowadził błędne wnioski. Niewątpliwie nie była to praca wykonywana bezpośrednio przy produkcji drobnych wyrobów ze szkła, która została wymieniona w stanowiącym załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wykazie A, dziale XIV, pod pozycją 20. Stwierdzenie przez Sąd Okręgowy, że wnioskodawczyni w spornym okresie, wykonując pracę na stanowisku saturatorowej, wdychała szkodliwe substancje wytwarzane przy produkcji termosów, samo przez się nie może być uznane za wystarczające do kwalifikacji tej pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach. Zgodnie bowiem z art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 748 ze zm.) rodzaje prac lub stanowisk uprawniające do emerytury w obniżonym wieku ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. ostatnio powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Stosownie do § 4 ust. 1 tego rozporządzenia pracami wykonywanymi w szczególnych warunkach są jedynie te które zostały wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik tego aktu prawnego. Podkreślić należy, że w określeniu rodzaju pracy uzasadniającym prawo do emerytury w obniżonym wieku na zasadach określonych w powołanym wyżej rozporządzeniu Rady Ministrów, chodzi wyłącznie o rodzaj pracy określonej treścią §§4-15 rozporządzenia i wykonywanie jej na stanowisku przypisanym do działu przemysłu wymienionego w wykazie stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., I UK 547/12 - LEX nr 1415525). Samo wykonywanie pracy w warunkach szkodliwych panujących w wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace w szczególnych warunkach, nie jest zatem wystarczające dla uznania, że była to praca w szczególnych warunkach.

Praca w szczególnych warunkach, jak wynika z powołanych wyżej przepisów, jest kategorią (pojęciem) prawną, która poza cechą szkodliwości musi spełniać dodatkowy warunek, a mianowicie musi być wymieniona w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jednoznacznie w taki sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 10 kwietnia 2014 roku, II UK 395/13 (LEX nr 1455235) wyraził pogląd, że „w świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 1 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), pracami w szczególnych warunkach nie są wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami lub prace charakteryzujące się znacznym wysiłkiem fizycznym, lecz jedynie takie, które zostały wymienione w §§ 4 - 15 tego rozporządzenia i wykazach stanowiących załącznik do niego”. Tym wymaganiom praca ubezpieczonej w spornym okresie, wbrew stanowisku Sądu I instancji, nie odpowiadała.

Należy przy tym pamiętać, że przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, co w konsekwencji oznacza, że określona w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, instytucja "wcześniejszej emerytury" musi podlegać ścisłej wykładni (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2007 r., I UK 287/06 - LEX nr 936837).

Sumując, zebrany w sprawie materiał dowodowy nie uzasadniał przyjęcia, że w spornym okresie T. B. jako saturatorowa wykonywała pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej, przy

zastosowaniu przepisów powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W świetle powyższych ustaleń i rozważań brak jest podstaw do uznania, że ubezpieczona spełniła wszystkie warunki konieczne do otrzymania emerytury w trybie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, skoro według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r. nie legitymowała się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, a tym samym nie nabyła prawa do żądanego świadczenia. Zarzut obrazy prawa materialnego przedstawiony w apelacji pozwanego organu rentowego okazał się więc uzasadniony.

Dodatkowej argumentacji za takim stanowiskiem dostarcza zarządzenie nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz.Urz. MG 1987 r., nr 4, poz. 7). Należy mieć przy tym na uwadze, że wykazy resortowe mają charakter informacyjny, techniczno-porządkujący i uściślający, w szczególności wówczas, gdy w wykazie stanowiącym załącznik powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. nie wymienia się określonych stanowisk pracy, lecz operuje się pojęciem ogólnym, a mianowicie wymienia się rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Jeżeli zatem wykaz A (dział XIV poz. 20) stanowiący załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wskazuje na „prace przy produkcji drobnych wyrobów ze szkła”, to uprawnionym jest „poszukiwanie” w wykazach resortowych, jakie konkretne stanowiska pracy mogą (choć nie muszą) być stanowiskami, na których praca była świadczona w szczególnych warunkach. W wykazie A stanowiącym załącznik nr 1 powołanego wyżej zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r., w dziale XIV, pkt 20 („Prace przy produkcji drobnych wyrobów ze szkła”) nie zostało wymienione stanowisko saturatorowej. Zostały tam natomiast wymienione stanowiska: operatora urządzeń do srebrzenia i suszenia termosów (ppkt 13) oraz sortowacza wyrobów szklanych (w procesie produkcyjnym - ppkt 32). Wykonywanie pracy przez wnioskodawczynię na tych stanowiskach i zaliczenie okresów jej wykonywania do stażu pracy w szczególnych warunkach ostatecznie nie było kwestionowane przez pozwany organ rentowy. Konsekwencją niezaliczenia pracy na stanowisku saturatorowej (od 4 marca 1977 r. do 15 października 1977 r.) do stażu pracy w szczególnych warunkach, jest uznanie, że ubezpieczona udowodniła jedynie 14 lat, 5 miesięcy i 13 dni pracy w takich warunkach. Tym samym nie spełniła jednego z warunków prawa do emerytury w obniżonym wieku, bliżej określonych w art. 184 ust.

1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie nie wykazała co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Przesłanki prawa do emerytury określone w ostatnio powołanych przepisach muszą być spełnione łącznie. Niespełnienie choćby jednej z nich sprawia nienabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.